Eduskunnan puolustusvaliokunta

Puolustusvaliokunnan pyyntö 28.3.2018

Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa ja sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisin asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa. Lakia sovellettaisiin Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn ja siihen ehdotetaan keskittäväksi henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely muista puolustushallinnon laeista. Esitys liittyy Suomen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen.

Lausunto

1. Yleistä

Keskusrikospoliisi pitää hallituksen esitystä kokonaisuutena hyvin laadittuna ja kannattaa sitä. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä, että Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä nykyaikaistetaan, joustavoitetaan ja yhtenäistetään. Päällekkäisen sääntelyn purkaminen ja yhtenäisen ja joustavan säädöksen luominen luo hyvät toiminnalliset edellytykset Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien hoitamiselle. Lakiuudistus on myös tarpeellinen yksityisyyden suojan kannalta, koska yhtenäisestä ja hyvin laaditusta laista käy selkeästi ja kattavasti ilmi, miten ja minkälaisia tietoja Puolustusvoimat käsittelee.

Lakiehdotuksen yhtenä tavoitteena on päästä rakenteelliseen yhdenmukaisuuteen poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavan sääntelyn kanssa. Sääntelyllä pyritään muun muassa vähentämään tarpeetonta kaksinkertaista sääntelyä, joka on omiaan aiheuttamaan toiminnallisia ongelmia sekä Puolustusvoimien toiminnassa että viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa. Lakiehdotuksella on siis yleisemmin vaikutusta viranomaisten väliseen tietojenvaihdon myötä myös muiden muiden viranomaisten toimintaa, mikä on välttämätöntä viime vuosina turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten sekä

www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi

yhteiskuntarauhaa koskeneiden epävarmuustekijöiden lisääntymisen myötä.

2. Tuntomerkkitietojen rekisterinpito ja käsittely

Ehdotetun lain 11 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan Puolustusvoimilla olisi oikeus tallettaa rikoksesta epäillyn fyysisiin ominaisuuksiin perustuvia tunnistetietoja sekä ääni- ja kuvatallenteita. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena ei ole muuttaa poliisin ja Puolustusvoimien toimintatapoja, vaan pääsääntönä olisi edelleen, että henkilön tunnistetiedot kirjattaisiin poliisin rekistereihin. Esimerkiksi sormenjälkien ja DNA-tietojen käsittely pysyisi edelleen poliisilla. Säännöksellä lähinnä mahdollistettaisiin yksittäistapauksessa siinä tarkoitettujen tietojen kirjaaminen myös Puolustusvoimien rekisteriin, jos tämä olisi esituktinnan suorittamisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Keskusrikospoliisi toteaa, että poliisi on yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena keskeisin rikostorjuntaviranomainen: poliisille on esimerkiksi asianmukaisissa toimivaltuuslaeissa annettu eräänlainen yleiskoordinaatio- ja otto-oikeus muiden esitutkintaviranomaisten käsiteltävänä oleviin rikosasioihin. Keskeisten rikostorjunnallisten tietojen sirpaloituminen usean eri viranomaisen rekistereihin vaikeuttaa rikostorjuntatyötä tarpeettomasti. Ehdotetun kaltainen muutos voi aiheuttaa merkittäviä ja laajoja muutoksia tiedonhallinta ja -luovutuskäytäntöihin, nykyisiin ja tuleviin poliisin tietojärjestelmiin, sekä näiden välityksellä myös tehokkaaseen yhteiskäyttöön.

Keskusrikospoliisi toteaa, ettei lakiehdotuksen perusteluista ilmene, miksi mainittu säännös olisi tarpeellinen. Näin ollen edellä mainittuihin perusteluihin viitaten Keskusrikospoliisi ehdottaa, että mainittu 11 §:n 2 momentin 4 kohta poistetaan ja todetaan, että kyseiset rikoksesta epäillyn muut kuin erityisiin tietoryhmiin kuuluvat tiedot sisältyvät sisältyvät 5 kohdan mukaisiin muihin esitutkintatehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyviin tarpeellisiin kuvauksiin olosuhteisiin ja yksilöinteihin. Tällöin henkilötuntomerkkitiedot olisivat Puolustusvoimien käytössä poliisin rekistereistä vastaavalla tavalla kuin ne ovat muiden esitutkintaviranomaisten käytössä.

3. Henkilötietojen käsittely tiedustelutoiminnassa

Keskusrikospoliisi toteaa, että sotilastiedustelu ja rikostiedustelu ovat eri instrumentteja, mutta käytännön operaatiotasolla tulee todennäköisesti olemaan yhteneväisyyksiä. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan sotilastiedustelun kohteiden toiminta Suomessa täyttää usein rikoksen tunnusmerkistön, jolloin kohde kuuluu usein myös poliisitoiminnan, kuten esitutkinnan, alueelle. Näin ollen on tärkeää, etteivät viranomaiskohtaiset henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset aiheuta tarpeettomia esteitä sujuvalle tietojen vaihdolle ja muulle yhteistyölle.

Keskusrikospoliisi yhtyy hallituksen esityksen näkemykseen siitä, että tiedustelun tarkoituksena on kerätä laajasti monenlaista tietoa ja toiminnan tehokkuuden kannalta on välttämätöntä, että tiedustelutoiminnassa on laaja oikeus käsitellä eri lähteistä hankittuja tietoja. Keskusrikospoliisi viittaa

yleisesti tiedustelutoiminnan luonteeseen ja toteaa välttämättömäksi, että ehdotetun lain 13 § ja 15 §:n mukaisesti tiedustelutehtävissä on oikeus tallettaa ja säilyttää tietoa sen arvioimiseksi, onko tieto merkityksellistä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta vai ei, eli onko tieto laadultaan sellaista ,että se täyttää varsinaisen lainmukaisen käsittelykynnyksen. Säännös on sellaisenaan kannatettava sekä toiminnallisten tarpeiden että yksityisyyden suojan toteutumisen kannalta. Kuuden kuukauden tallettamisaikaa Keskusrikospoliisi pitää kohtuullisena, mutta toteaa, että poliisin tiedustelutoiminnasta saatujen kokemusten myötä kuuden kuukauden määräaikaa voidaan luonnehtia lyhyeksi. Tiedustelutiedon ajallista ulottuvuutta ja tarvetta kuvaa ehdotetun lain 43 §:n poistosäännös, jonka mukaan tiedustelutietojen säilytysaika on 50 vuotta. Keskusrikospoliisi pitää tätä säilytysaikaa kannatettavana.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö — Björn Weckström

Rikostarkastaja — Simeon Oikarinen